

‘God, wat hield

De levenslessen van **Gretta Duisenberg**

Juli vorig jaar overleed haar man Wim Duisenberg totaal onverwacht in hun tweede huis in Zuid-Frankrijk. Voor Gretta Duisenberg (63) is de liefde van haar leven nog altijd tastbaar aanwezig. “Leven zonder Wim is als hordelopen. Ik moet alles opnieuw leren.”

De tuinmannen proberen het voorjaar de tuin in te lokken door grof te snoeien in de bomen en boschages rondom het grote huis in Amsterdam-Zuid. Sinds de dood van haar man Wim Duisenberg – oud-president van de Nederlandsche en Europese Bank, oud-minister van Financiën van het kabinet Den Uyl (1973-1977) – woont ze er alleen. Maar binnen is haar grote liefde nog alom tegenwoordig. Op een apart tafeltje staat een groot afscheidsportret van hem, aangeboden door de Nederlandsche Bank. Aan de muur enkele foto’s van Gretta en Wim in gelukkiger tijden. Op het hoekje van de

zou geen leven hebben – ik zou hem in alles vergelijken met Wim.”

I. “Als kind dacht ik altijd aan doodgaan.’s Avonds in bed werd het allemaal zo huiveringwekkend concreet dat ik lag te huilen bij het idee dat ik er niet meer zou zijn. Ik was een heimweekind. Stel je voor dat de wereld, ons gezin gewoon door zou draaien zonder mij, daar werd ik zo intens verdrietig van. Ik hou van het leven. Afscheid nemen van een dierbare is moeilijk maar

ik van die man’

keukentafel, haar favoriete plek in het huis, heeft ze een handgeschreven kattedelletje van Wim door een vakman in het tafelblad laten verwerken: *‘Mijn lieverd, ik hou zo van je. Ben bij je, altijd! Dag mijn lief tot later. Dikke kus, je Wim.’* Nu, ruim een half jaar na zijn dood, huivert ze bij de gedachte dat ze zijn spullen zou moeten opruimen. “Alles blijft zoals het is, Wim zal er altijd zijn in mijn leven. Het is onbestaanbaar dat er ooit een ander in mijn leven zal komen; die man

geen afscheid kunnen nemen is bijna onverteerbaar. Mijn moeder was jong toen ze overleed, pas 64. Hartstilstand, pats weg. Ik zat met de kinderen in ons vakantiehuis in Bergen toen ik het telefoontje van mijn vader kreeg. Ik was zo goed als gescheiden en had haar nog zoveel willen zeggen. ‘En nou heb ik geen moeder meer’, huilde ik. Mijn zoon Peter zei: ‘Maar mamma, je hebt óns toch?’ Het ergste aan de dood van Wim is dat hij zo plotse-ling kwam, zo volkomen onaangekondigd. Ik moet →

‘Mensen bewonderen me om mijn gedrevenheid of ze koesteren diepe haat tegenover mij’

→ juist heel langzaam afscheid kunnen nemen. Zelf hoop ik de tijd te hebben als ik dood ga. Tussen mijn dierbaren, met een goed glas wijn en mooie muziek. We lezen elkaar gedichten voor en praten over het leven. Ik wil ook zeker niet gecremeerd worden. Wim en ik hadden het daar vaak over. We zouden altijd in dit huis blijven wonen en minstens negentig jaar worden. We zouden, het liefst tegelijk, met de voeten vooruit uit dit huis gedragen worden. Dat was ons ideaal.”

II.

“Sinds de zomer van vorig jaar leef ik in een grote waas. De dingen beginnen nu iets meer contouren te krijgen maar het leven zonder Wim is als horde- lopen: ik moet alles opnieuw leren. Ik ben trots als ik een nieuwe horde heb genomen, maar er zijn er nog zoveel te gaan.

De dag van zijn dood, 31 juli 2005, staat nog in detail op mijn netvlies. We hadden grote antieke potten gekocht en die beplant met oleanders. Alles op kleur, het zag er prachtig uit. Eindelijk hadden we de tijd, voor het eerst sinds jaren. We zouden twee volle maanden naar Faucon gaan. Dat kon nu, Wim was met pensioen! Talloze boeken lezen, piano spelen op de Bechstein van mijn moeder, met open dak rijden in de stilte van de nacht met een pianoconcert van Rachmaninov galmend over de heuvels van de Provence.

Wim was moe van het gesjouw en zat die avond op zijn favoriete plek op de houten bank tegenover het zwembad. Daar kon hij uren voor zich uit kijken.

De tuin was prachtig verlicht, het water van het zwembad was als een spiegel zo glad. ‘Gretteke, wat een paradijs!’ zei hij vaak.

Ik was al boven en dacht: hij komt straks wel. Toen ik wakker werd, was hij er nog niet. Ik deed de luiken open en keek naar beneden. Daar lag hij in het ondiepe deel van het zwembad: in zijn lange broek, lichtblauwe overhemd, rode bretels. Al zijn spullen zaten nog in zijn zakken. Het was een angstaanjagend beeld. Zijn lange witte haren naar voren, zijn armen hangend naar beneden.

Dat beeld moet ik steeds wegstoppen maar het lukt niet.

Het duurde een klein uur voordat de eerste mensen er waren. Ik heb geen idee hoe ik die tijd ben doorgekomen. Ik rende naar beneden, durfde niet, rende weer naar boven. Ik heb geschreeuwd: ‘Wim, nee!’ Tenslotte heb ik mijn zoon Peter gebeld – hij dacht dat ik hem belde voor zijn verjaardag: ‘Mam, je bent de eerste!’ Hij nam alles perfect over vanuit Nederland. Na dat lange uur alleen werd het opeens een gekkenhuis aan mensen. De gendarmerie kwam met zoveel auto’s, de arts, wat rechercheurs. Luiken moesten dicht voor de pottenkijkende teledenzen, de kamers werden verzegeld omdat er aan een misdrijf werd gedacht. Gelukkig was er een vriendin bij me die in de buurt een restaurant heeft en niet veel later onze vrienden Gerard en Ineke die in Gordes een huis hebben. Die waren van grote steun. Uiteindelijk werd Wim naar boven gedragen op een brancard. Ik heb een bos lavendel geplukt en bij hem neergelegd, toen hebben ze me even alleen

gelaten met hem. Alles ging zo snel, je leeft in een roes, er moet zoveel geregeld worden.”

III.

“Kerst heb ik met de kinderen gevierd maar met de jaarwisseling wilde ik alleen zijn in Faucon, alleen met Wim. ‘Zou je dat wel doen?’ vroegen mijn kinderen nog, maar mijn besluit stond vast. Derde kerstdag nam ik het vliegtuig naar Marseille. Faucon is een klein uurtje rijden maar de tweedehands Toyota die ik op het parkeerterrein had achtergelaten, wilde niet starten. De accu was leeg en de mistral waaide guur over het verlaten parkeerterrein. Ik dacht: Waarom wil ik dit? Wat doe ik hier?

Ik kan goed alleen zijn, vooral ’s nachts. Ik hou van de nachten. Wim ook. We konden na het werk tot drie, vier uur in de ochtend praten met een goed glas wijn, mijn meest dierbare momenten. In de volle brievenbus van ons huis trof ik een kaart – echt een mooie kerstkaart. Op de envelop stond: Gretta Duisenberg, Faucon. Ze kennen ons hier, zo’n kaart komt wel aan. Ik dacht: wat aardig. Ik klap hem open en ik lees: ‘Wat denk je te erven Palestijnenhoer! Zes miljoen?’ Hoe kun je zoiets bedenken? Hoe kun je het uit je pen krijgen en het daarna nog op de bus doen ook? Onder aan de brief stond een cijfercombinatie die omgezet naar het alfabet ‘Mossad’ opleverde. Terug in Amsterdam

lag er een kaart uit Jeruzalem: ‘Het is hier Greetta. When are you coming I wait for you. Much love, your Wim.’ De wereld zit vol gekken, daar ben ik nu wel achter. Wat een gebrek aan beschaving! Als ik mijn kinderen iets heb willen meegeven, dan is het wel beschaving en respect voor anderen.”

IV.

“Als ik wegging, zwaaide Wim me helemaal uit tot ik over de brug was. Als ik ’s avonds laat van een vergadering thuis kwam, dan brandden de lantaarns naast de voordeur. Zijn welkomstteken: ik wacht op je. Vaak stond hij dan al in de keuken voor het raam, en ging het hek vanzelf open. Ik heb de meest fantastische man – ik voel nog altijd zijn aanwezigheid. Hij was zo zorgzaam. We sloten elkaar niet op in een cocon, we hadden samen een eigen leven.

Ik heb Wim in 1984 leren kennen via de Herenclub waar mijn goede vriend Hans van Mierlo lid van was. We gingen naar de première van een nieuwe opera van Peter Schat, ook lid van de club. ‘Je zit vanavond naast Wim Duisenberg’, zei Hans, ‘vind je dat erg?’ ‘Waarom zou ik dat erg moeten vinden? Ik ken hem niet eens.’ Wim was net als ik gescheiden en kwam alleen. In de pauze vertelde hij me dat hij concerten liever meed. Hij had er een hekel aan om zo aangestaard te worden. Wim was een opvallend lange verschijning met – dat zag ik toen meteen –

‘Het is onbestaanbaar dat er ooit een ander in mijn leven zal komen’

‘De dood van Wim lijkt voor sommigen een vrijbrief om me nog harder te raken’

→ ongelooflijk aardige ogen. Later vertelde Wim mij dat hij tijdens het concert steeds naar mij had zitten kijken en had gedacht: zo’n vrouw is nooit voor mij weggelegd. ‘Wim Duisenberg heeft van die heel aardige ogen’, zei ik tegen Hans toen we terugliepen. ‘Oh Gretta, jij weer met je ogen. Ik weet het al: je bent verliefd!’ Ik ontkende met klem. Ik was me nog niet bewust wat er gebeurd was. Pas veel later begon er iets tussen ons te ontstaan. Uiteindelijk vroeg hij me eens mee uit eten, maar niet nadat hij bij alle mannen van de Herenclub

had gepolst hoe het toch zat tussen Hans en mij. Harry Mulisch had gezegd: ‘Ach Wim, dat moet je allemaal niet zo serieus nemen.’ We zijn twee totaal verschillende personen. Ik ben een open boek, een flapuit, Wim juist bedachtzaam en diplomatiek. Ik bewonderde hem daar om. Hij leefde in een wereld waarin elk woord op een goudschaaltje gewogen wordt, maar Wim kon goed zwijgen. Hij bleef daar ook tamelijk rustig onder. Wel was hij enigszins gespannen als hij een lezing moest houden of een interview moest geven. ‘Wim, het gaat heel goed, dat heb je al zo vaak gedaan’, zei ik dan. Als het hem echt te veel werd, dan gaf ik hem een valium of een bètablokker. In het begin moest ik erg wennen aan de wereld waarin Wim moest opereren. De bankwereld is bepaald geen toonbeeld van progressiviteit. Wim deelde mijn idealen en steunde me in wat ik deed. Maar hij was geen man van de barricaden. Hij was geen politiek dier, geen partijbons. Wel bleef hij de PvdA trouw, tot nu toe! Ik bedoel, tot aan zijn overlijden. Ik spreek nog altijd in de tegenwoordige tijd over hem. Rond de tweede intifada, zo’n vier jaar geleden, volgde ik vanuit Frankfurt hoe Sharon met 800 militairen naar de Tempelberg trok. Dat was het startschot voor nieuwe gewelddadigheden. Ik was daar zo woedend over, het was een provocatieve daad. De strijd was zo ongelijk en dat is nog steeds zo. Israël heeft alles, tot aan nucleaire en biologische wapens toe. Daar doen wij helemaal niks aan. Nee, Iran is onze zogenaamde bedreiging! Ik liep door het huis te ijsberen en sigaretten te roken. ‘Wat kan ik doen?’ vroeg ik aan Wim. ‘Ik ga met een vlag door de PC Hooft lopen om de mensen de schellen van de ogen te laten vallen.’ Wim suste dat altijd: ‘Rustig, Gretteke.’ Toch was hij het die me de volgende dag wees op een demonstratie in Amsterdam. ‘Daar moet ik heen!’ riep ik. Ik bestelde een Palestijnse vlag op internet en reisde af naar Amsterdam. Hij was trots op me, noemde me ‘Dappere Dodo’. Hij zag dingen in mij die hij zelf niet durfde. Een enkele keer overwon hij zijn verlegenheid. Zo zaten we eens in New York in een chique hotel te eten waar exact dezelfde kristallen asbakjes op tafel

stonden als bij ons thuis. Daar waren er enkele van kapot gevallen wat ik jammer vond; het was zo’n prachtig setje. Ik zeg tegen Wim: ‘Zie je dat nou, onze asbakjes! Jammer dat mijn tasje te klein is.’ Wim zou zoiets nooit zeggen, laat staan uitvoeren. Maar ’s avonds toen we naar de auto liepen, haalde hij besmuikt een asbakje uit zijn colbert. ‘Kijk eens’, zei hij: ‘voor jou.’ God, wat hield ik van die man!”

V.

“Ik wek beroering, dat kleeft aan mij. Mensen bewonderen me om mijn gedrevenheid of ze koesteren diepe haat tegenover mij. Er zit weinig tussen in en dat is altijd zo geweest, denk ik. Ik ben een beetje roekeloos, net als mijn vader. Hij hield, net als ik, van te hard rijden. Als hij zijn nieuwe politiemotor mocht inrijden dan nam hij mij achterop. Met mijn armen om hem heen zoefden we over de Afsluitdijk. Hij heeft me ook op 12-jarige leeftijd leren auto rijden. In Drenthe. Kwam er een vrachtwagen aan dan zei hij: ‘Gewoon ogen dicht, Gret en doorrijden.’ Zo was hij.

Ik was een durfal als kind. Als er een colonne soldaten door de straat marcheerde, liep ik er zomaar dwars tegenin. Die soldaten gaven me dan allemaal een tik op m’n billen. Grote pret! We deden ook het spel: wie er het laatst durft over te steken bij het naderen van een auto. Ik won dat vaak. Ook voor *Stop de Bezetting* kom ik het liefst op plekken waar discussie mogelijk is. Preken voor eigen parochie, daar ben ik niet van. Liever in het hol van de leeuw. Maar als je risico’s durft te nemen, dan loop je ze ook! Ik heb een molotovcocktail tegen de voordeur gehad, er is een baksteen door het raam gegooid, ik ontvang dreigbrieven in soorten en maten. De dood

van Wim lijkt voor sommigen een vrijbrief om me nog harder te raken. Ik bewaar alles, een vriendin van me heeft er een keurig archief voor gemaakt. Zes boeken vol.

Vier weken lang heb ik permanente bewaking gehad van alleraardigste heren. Ze liepen zelfs mee in demonstraties. Ik moest precies kunnen aangeven wat mijn plannen waren – dat druist zó in tegen mijn gevoel van vrijheid. Als ik in de bezette gebieden ben, word ik achtervolgd door de Mossad en in Nederland word ik afgeluisterd door de AIVD. Daar heb ik bewijzen voor. Ze mogen hoor, ik heb geen geheimen. Maar binnenkort ga ik minister Remkes toch eens vragen waarom ze dat doen. Mijn kinderen zijn veel banger dan ik. Mijn oudste zoon belt wel eens op. Zegt-ie: ‘Mamma, ik reed langs je huis maar het hek staat gewoon open! En je doet wel het alarm aan, hè?’ Ach, misschien ben ik wel een beetje fatalistisch, misschien ligt alles al vast in een Groot Plan. Dat betreft alleen mezelf, in de wereld zelf moet zoveel verbeteren en veranderen. Ik zou echt willen dat ieder mens iets goeds zou doen, dat er geen honger en onrecht zou zijn, dat er geen wapens waren.”

VI.

“Toen ik Wim net leerde kennen, zijn we samen naar Heerenveen gegaan, ons beider geboorteplek. Al na zes maanden verlieten we Friesland. Ik heb dan ook niks met uitgestrekte weilanden. Maar Wim is altijd een Fries gebleven. ‘Ik weet’, zei hij, ‘waar jij geboren bent.’ Hij wees met zijn vinger. ‘Daar, op De Dreef.’ Tegenover dat huis, naast de brug, mag ik over een tijdje een borstbeeld van Wim onthullen. Zijn ogen zullen gericht zijn op de plek waar mijn leven is begonnen.”

Gretta Duisenberg-Nieuwenhuizen

Gretta Duisenberg (Heerenveen, 1942) is derde in een gereformeerd gezin van zeven kinderen. Ze groeide op in Haarlem/Heemstede. Haar vader was commissaris van politie, haar moeder verpleegkundige. Gretta werd zelf ook verpleegkundige. Ze was enkele jaren getrouwd met de internist Frits Bedier de Prairie. Ze kregen drie kinderen: Peter, Adrienne en Frits. In 1987 trouwde ze met Wim Duisenberg, destijds president van de Nederlandsche Bank. Ook hij had drie kinderen uit een eerder huwelijk. Gretta Duisenberg is al lang politiek actief. Ze is voorzitter van *Stop de Bezetting*, die een einde wil maken aan de bezetting van de Palestijnse gebieden door Israël.